

การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

Local Political Participation of Subdistrict Headman and
Village in Mae Tha District, lampang province

พระสมุห์กิตติพงษ์ กิตติวิโส (สมณะ)

พระครูโสภณปริยัติสุธี,รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

6310205001@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง และ 3) ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยในเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ กำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จำนวน 87 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน

จากการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 3.71 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอันดับแรก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.28 ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 3.72 และด้านการจัดการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 3.12 ตามลำดับ

การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง และตำแหน่งปัจจุบันมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่แตกต่างกัน การนำหลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่ทะ

จังหวัดลำปาง พบว่า ได้มีการประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น
คือ หลักอปริหานิยธรรม

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น, กำนันและผู้ใหญ่บ้าน, อปริหานิยธรรม

Abstract

This research aims to 1) study the level of political participation at the local level of sub-district headman and village in Mae Tha District, Lampang Province. 2) comparative study of local political participation of sub-district headman and village in Mae Tha District, Lampang Province, and 3) apply the Buddhist principles in political participation of sub-district headman and village in Mae Tha District, Lampang Province. This research based on mix method research model, namely quantitative research and qualitative research. The sample group consisted of 87 sub-district headman and village in Mae Tha District, Lampang Province, and 12 key informants.

From the research, it was found that the level of political participation at the local level of sub-district headman and village in Mae Tha District, Lampang Province had a high average of participation : mean sum ($\bar{x}$) = 3.71. When classified by item, it was found that in terms of participation in the administration of local government organizations first, the average ($\bar{x}$) = 4.28, participation in problem solving at the local level, mean ($\bar{x}$) = 3.72, and electoral management at the level of Local has mean ($\bar{x}$) = 3.12, respectively.

Comparison of local political participation of the sub-district headman and village in Mae Tha District, Lampang Province found that the sub-district headman and village with gender, age, educational level Length of tenure And the current position has the same level of political participation. The application of the Buddhadharma principle to the local political participation of the sub-district headman and village in Mae Tha District, Lampang Province found that the Buddhist principle was applied to the local political participation, namely the Aparihaniyadhamma.

Keywords: Local political participation, sub-district headman and village, b
Aparihaniyadhamma

บทนำ

การปกครองบ้านเมืองในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีพระราชดำริที่จะปฏิรูประบบการบริหารราชการจากรูปแบบการปกครองที่มีเมืองแม่และเมืองประเทศราชอยู่ในปกครอง มาเป็นรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการที่ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีการแบ่งสรรอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบแยกตามลักษณะความชำนาญเฉพาะอย่าง และพระมหากษัตริย์สามารถควบคุมบังคับบัญชาเหล่าเสนาบดีได้อย่างทั่วถึง การปฏิรูปการบริหารราชการส่วนภูมิภาค พระองค์ทรงรวบรวมหัวเมือง ตามชายแดนที่สำคัญๆ รวมเป็นเขตการปกครอง เรียกว่า “มณฑล” เรียกว่า “ระบบเทศาภิบาล” มีหัวเมืองต่าง ๆ มารวมกันเป็นมณฑล และมีจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ลดหลั่นกันไป โดยมีข้าหลวงมณฑลเป็นผู้รับผิดชอบ และปกครองโดย รับคำสั่งและนโยบายจากส่วนกลาง (ไททัศน์ มาลา, 2559 : 10)

การจัดระเบียบการปกครอง จะมีการตั้งมณฑลเทศาภิบาล จังหวัดและอำเภอ มีผู้ปกครอง คือ ข้าหลวงเทศาภิบาล ข้าหลวงเมือง และนายอำเภอดูแลตามลำดับ ซึ่งต่อมาได้ยุบการปกครองระดับมณฑล และตำแหน่งข้าหลวงได้เปลี่ยนเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนในการปกครองที่ต่ำกว่าอำเภอ ก็จะแบ่งเป็นตำบล และหมู่บ้าน และมีการเปลี่ยนแปลงการสรรหากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จากการแต่งตั้งโดยข้าหลวงหรือผู้ว่าราชการ จังหวัด เป็นการเลือกโดยประชาชนในตำบลหรือหมู่บ้านนั้น ได้มีการปรับปรุงกฎหมายหลักของการปกครอง ท้องที่ คือ การปกครองภูมิภาคของประเทศซึ่งรวมทั้งการปกครองในตำบลและหมู่บ้าน เมื่อมีการปรับปรุง จนเป็นที่ แน่นนอน รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตราพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ รศ. 116 ขึ้นใช้บังคับทั่วประเทศ และต่อมาได้ปรับปรุงเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 อีกครั้ง โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้ก็เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นตัวแทนของประชาชนในท้องที่ปฏิบัติงานในฐานะเป็นตัวเชื่อมระหว่างรัฐบาลกับประชาชนในท้องที่ตำบล หมู่บ้าน ซึ่งห่างไกลเกินกว่าที่รัฐจะดูแลเองได้ทั่วถึงในขณะนั้น

การปฏิรูประบบการปกครองส่วนภูมิภาค โดยการจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลนี้รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทำการโดยเริ่มจากโครงการเล็กก่อน เมื่อสำเร็จและจัดระบบดี

แล้วจึงค่อยขยายผล และมีการทดลองเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านขึ้นเป็นครั้งแรกที่แขวงบางปะอิน เมืองกรุงเก่า หรือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2435 ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มแรกของการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย เป็นวันที่ได้มีการจัดตั้งสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นเป็นครั้งแรก (สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, (24 สิงหาคม 2563).

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด โดยเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในตำบลหมู่บ้าน และเป็นผู้แทนประชาชนในตำบลหมู่บ้านในการติดต่อกับภาคส่วนต่าง ๆ อย่งไรก็ตาม จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้มีการปรับเปลี่ยนภารกิจ และอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านไปตามการเปลี่ยนแปลงนั้น กรมการปกครองซึ่งเป็นกรมที่กำกับดูแลกำนันผู้ใหญ่บ้านได้ช่วยเสริมศักยภาพให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้วยการขยายให้เวลาการทำงานให้ถึง 60 ปี ถือเป็นการสร้างเสริมความมั่นใจในการทำงานให้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้านเพิ่มขึ้น แต่ทั้งนี้กำนันผู้ใหญ่บ้านจะเป็นที่ยอมรับหรือได้รับความศรัทธาจากประชาชนมากน้อยเท่าใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับการทำงานที่ทุ่มเทกำลังใจ กำลังกายในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชนของกำนันผู้ใหญ่บ้านนั่นเอง (บกขมาศ เอกเอี่ยม, 2557 : 1)

กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเป็นผู้แทนประชาชน เป็นผู้นำของชุมชน เป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในตำบลหมู่บ้าน และเป็นผู้แทนประชาชนในตำบลหมู่บ้านในการติดต่อกับภาคส่วนต่าง ๆ และยังต้องรับผิดชอบงานของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่นำลงไปปฏิบัติในตำบล หมู่บ้าน จึงนับว่าเป็นกลไกที่สำคัญ ที่ทำให้งานของทางราชการบรรลุเป้าหมาย (ฉลวย พ่วงพลับ, 2548 : 1) กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นเสมือนกลไกที่สำคัญของการปกครองในส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบโดยตรง ถือว่าเป็นตัวแทนของกระทรวงมหาดไทยในการเป็นผู้นำตำบลหมู่บ้านที่มีบทบาทในการประสานประชาชนในพื้นที่ให้เกิดความรัก ความสามัคคี สร้างความเป็นเอกภาพและส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล นานโยบายของรัฐกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ รวมทั้งประสานกับกับองค์กรส่วนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน หรือภาคธุรกิจเอกชนร่วมกันพัฒนาเพื่อให้ประชาชนในตำบลหมู่บ้านมีความสุข อยู่ดีกินดีเป็นรูปธรรม โดยทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านต่างสวมบทบาทสองด้านพร้อม ๆ กัน คือทั้งข้าราชการประจำและทั้งราชการการเมืองในระดับท้องถิ่น (บกขมาศ เอกเอี่ยม, 2557 : 2-3)

ดังกล่าวแล้วว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นทั้งข้าราชการประจำและทั้งข้าราชการการเมืองในระดับท้องถิ่นที่มีวาระการดำรงตำแหน่งเมื่ออายุครบ 60 ปี เมื่อครบกำหนดอายุแล้วจะพ้นจากตำแหน่ง

เปลี่ยนจากผู้นำชุมชนเป็นลูกบ้านทันที จากผลงานในระหว่างการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
ในการพัฒนาตำบล หมู่บ้าน ตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงในขณะที่มีเป็นกรรมการบริหารในองค์การบริหาร
ส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 นั้น ส่งผล
ให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นในระดับตำบล หมู่บ้าน อย่างชัดเจน ซึ่งแสดงถึงความรู้ ความสามารถ และ
ประสบการณ์ในการพัฒนาท้องถิ่นของกำนันผู้ใหญ่บ้านร่วมกับประชาชนในระดับรากหญ้าที่มี
ประสิทธิภาพ แต่ต่อมา เมื่อกำนันผู้ใหญ่บ้านยังคงมีสถานภาพเป็นผู้นำตามธรรมชาติของประชาชนใน
ท้องถิ่นที่ให้การยอมรับ ให้ความเคารพนับถือ และให้ความร่วมมือในการทำงานพัฒนาตำบล
เหมือนเดิม ประกอบกับแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วม
ทางการเมืองท้องถิ่นยังไม่มีระบุไว้ชัดเจน ทำให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง
แตกต่างกันออกไป บางคนเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเมืองท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ คือ เป็นสมาชิก
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นายกองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น หรือตำแหน่งอื่นๆ ส่วนบางคนได้มีส่วน
ร่วมทางการเมืองท้องถิ่นแบบไม่เป็นทางการ เช่น เป็นที่ปรึกษาให้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นสมาชิกของ
กลุ่ม องค์กร หรือบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะอื่นๆ แก่สังคม กำนันและผู้ใหญ่บ้านบางคนเป็นผู้มี
อิทธิพลในท้องถิ่น แม้จะพ้นตำแหน่งไปแล้วแต่ยังเป็นผู้สนับสนุนและอยู่เบื้องหลังการบริหารงาน
ท้องถิ่น ทำให้เกิดทั้งผลดี เช่น การต่อยอดทางความคิด การนำประสบการณ์มาพัฒนาท้องถิ่น และ
ผลเสีย เช่น การผูกขาดอำนาจทางการเมืองท้องถิ่น การเอื้อผลประโยชน์ เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น เพื่อ
เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในในอำเภอแม่ทะ จังหวัด
ลำปาง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ท้องถิ่นท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เพื่อสนองนโยบายการกระจาย
อำนาจสู่ท้องถิ่นของรัฐบาล และช่วยให้เกิดชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ตามเจตนารมณ์
ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านใน
อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านใน
อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

3. การนำหลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนัน
และผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

วิธีการศึกษา

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมวิธี (Mixed Methods Research) ได้แก่ การวิจัยใน
เชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมี
ขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจาก
เอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย ที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทและสถานภาพของ
อดีตกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนความหมายและหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2. การวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้ศึกษาจะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วย
ตนเอง โดยนำแบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นไปแจกจ่ายแก่กลุ่มตัวอย่าง และอธิบายให้ทราบถึงวัตถุประสงค์
และประโยชน์ที่ได้รับจาก การวิจัย รวมทั้งชี้แจงให้ทราบถึงวิธีตอบแบบสอบถาม เมื่อกลุ่มตัวอย่าง
ตอบแบบสอบถามแล้วเสร็จ ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้อง ก่อนนำกลับเพื่อนำไปใช้ในการ
วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ระดับท้องถิ่นของ กำนันผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457
แก้ไขเพิ่มเติม และกฎหมายอื่น ๆ ได้แก่ พัฒนาระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วมจากชุมชน ได้แก่
การวิเคราะห์ การเสนอแนะ การวิจารณ์ การตรวจสอบอย่างเปิดเผย โปร่งใส ช่วยคิด แนะนำ
ปรับปรุง เช่น การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานรัฐกับองค์กรประชาชน และการมีส่วนร่วมระหว่าง
ประชาชนด้วยกันเอง ตลอดจนศึกษาข้อเสนอแนะปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการมีส่วน
ร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยการ
สัมภาษณ์เชิงลึก (In depth – interview) ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการโดยการเตรียมแนว
คำถามการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า

พื้นที่ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัยตามแหล่งของผู้ให้ข้อมูล
กลุ่มต่าง ๆ โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาในอำเภอแม่ทะจังหวัดลำปาง เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย ประชากรที่ใช้
ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน 10 คน และผู้ใหญ่บ้าน 85 คน ในอำเภอแม่ทะจังหวัด
ลำปางทั้งหมด 95 คน และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง
- 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อสัมภาษณ์แบบ
เจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวมข้อมูลแบบเจาะลึกเสริมผลการวิจัยที่ได้จากเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัย และขออนุญาตเก็บรวบรวม
ข้อมูลเพื่อการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึง นายอำเภอแม่
ทะ จากนั้นลงพื้นที่ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ถูกเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่าง
เพื่อให้ตอบแบบสอบถาม และขอให้กลุ่มตัวอย่างส่งข้อมูลกลับมายังผู้วิจัยเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล
ต่อไป

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยาถึงผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์
กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และบุคคลอื่นๆ โดยใช้วิธีการบันทึกเทป จดบันทึก และ
สัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ทำการสังเคราะห์แบบ
แผนความสัมพันธ์ โดยการหาความเชื่อมโยงระหว่างกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละประเด็น แล้วสร้าง
ข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โดยโปรแกรม
สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ แบบตรวจสอบรายการ (Check
list) ใช้วิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (percentage) วิเคราะห์แบบสอบถาม โดยการ
หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์
โครงสร้าง สรุปแบบอุปนัย (Inductive Approach) และการตีความ (Interpretation) จาก

ปรากฏการณ์ในพื้นที่ (อนุสรณ์ ลีมนิและวรวิชัย วิจารณ์, 2561 : 27) และนำเสนอข้อมูลโดยการ
พรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการมี
ส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่ทะ
จังหวัดลำปาง จากการศึกษาพบว่า โดยภาพมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย
($\bar{x}$) = 3.71 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นเป็นอันดับแรก การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.28 รองลงมาได้แก่ ด้านการมี
ส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 3.72 และ
ด้านการจัดการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$) = 3.12 ตามลำดับ
ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลรวม ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน	ผลการประเมิน			
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (s.d.)	แปลผล	ลำดับ
1. การจัดการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น	3.12	0.58	ปานกลาง	3
2. การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น	4.28	0.63	มาก	1
3. การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่น	3.72	1.04	มาก	2
รวม	3.71	0.61	มาก	

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอ
แม่ทะ จังหวัดลำปาง จากการศึกษาพบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา

ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง และตำแหน่งปัจจุบันมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

3. การนำหลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จากการศึกษาพบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ได้ประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น คือ หลักความสามัคคี ความร่วมมือ การสื่อสาร การทำงานตามหลักประชาธิปไตย โดยสรุปแล้วกำนันและผู้ใหญ่บ้านได้ใช้หลักพุทธธรรม คือ หลักอปริหานิยธรรม ซึ่งประกอบด้วย หมั่นประชุมหารือกันอย่างสม่ำเสมอ การพร้อมเพรียงการดำเนินงาน (ความสามัคคี) การกำหนดหน้าที่การทำงานอย่างเป็นระบบ การให้เกียรติประชาชนทุกกลุ่มอายุ อาชีพ และเพศ การเคารพรักษาวัฒนธรรมประเพณี ทั้งทางด้านศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญา ซึ่งถือเป็นหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาในการพัฒนาและการประสานความร่วมมือทั้งภายในชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อภิปรายผล

การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปางเป็นการศึกษาบนพื้นฐานแนวคิดของการกระจายอำนาจการบริหารราชการแผ่นดิน การประสานความร่วมมือกันระหว่างกำนันและผู้ใหญ่บ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนโดยตรง มีการทำงานที่มุ่งเป้าเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอย่างเฉพาะจุด ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐในการต้องการกระจายอำนาจจากศูนย์กลางสู่ภูมิภาค กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทนของภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด มีหน้าที่ในด้านฝ่ายปกครอง ทั้งยังต้องมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นได้ตรงความต้องการของประชาชนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไททัศน์ มาลา (2559) ที่ระบุว่า บทบาทสำคัญในการเป็นผู้ประสานเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับประชาชน และเป็นผู้นำทางจิตวิทยาในระดับชุมชน กำนันและผู้ใหญ่บ้านจึงถือว่าเป็นบุคคลที่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นทั้งในระดับส่วนตัว ในระดับองค์กร (หมู่บ้าน) และในการสร้างเครือข่ายของภาคประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมบัติ อารังธวัช (2549 : 579) จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอันดับแรกในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการ

แก้ไขปัญหาระดับท้องถิ่นและด้านการจัดการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาณี วงศ์แก้วและคณะ (2562 : 115-121) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามขั้นตอนของการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก และกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในชุมชน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันนี้ทำให้เห็นว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกมิติ สมควรที่ภาครัฐจะทำการส่งเสริมและออกกฎระเบียบเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกันผลการวิจัยของ สราวุธ ชันธวิชัย และคณะ ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมืองเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งโดยทางตรงในระดับท้องถิ่นและทางอ้อมในระดับชาติ

ในประเด็นเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในการทำงานร่วมกันของกำนันและผู้ใหญ่บ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น คุณธรรมที่ถือเป็นหลักสำคัญคืออุปนิสัยธรรม ประกอบด้วย การหมั่นประชุมปรึกษาหารือกันเนื่องนิยต์ การพร้อมเพรียงกิจการงาน การทำตามหน้าที่ของตนโดยไม่บกพร่อง การรับนโยบายไปปฏิบัติอย่างซื่อตรง ตลอดจนการประสานความร่วมมือกับคนทุกระดับ ให้โอกาสคนทุกเพศ ทุกวัย เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน จึงจะทำให้การประสานความร่วมมือในชุมชนมีประสิทธิภาพ คุณธรรมจริยธรรมจึงจำเป็นสำหรับผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ดังที่งานวิจัยของ พิษุทธิ์ อินทะเสน,จุฑามาส ชมผาและมาลี ไชยเสนา (2563 : 1294-1307) ระบุว่ารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คือ ความเป็นผู้นำ มีการดำเนินการที่ประกอบด้วยการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ การพัฒนาความอดทน และมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน การพัฒนาความดูแลเอาใจใส่ราษฎร การพัฒนาความมีมนุษยสัมพันธ์ การให้ ความสำคัญกับราษฎร การมีคุณลักษณะที่น่าเลื่อมใสศรัทธา และการประพฤติตนตามหลักคุณธรรมจริยธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านจึงจำเป็นต้องอาศัยคุณธรรมจริยธรรมในการทำงานด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างสามัคคีในชุมชนและระหว่างชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านใน
อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ภาครัฐควรกำหนดให้ชัดเจนว่าบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อการบริหารงาน
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคืออะไรบ้าง มีขอบเขตอำนาจหน้าที่อะไรบ้าง เพื่อให้เกิดความชัดเจน
ในการปฏิบัติงานและไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน

2) กำนันและผู้ใหญ่บ้านควรเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นอย่างเหมาะสม
เพราะเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์กับชุมชน สามารถชักนำชุมชนไปในทิศทางที่ตนเองต้องการได้ กำนัน
และผู้ใหญ่บ้านบางคนมีอายุการทำงานมายาวนาน ย่อมส่งผลให้เป็นผู้ที่มีบารมี (อิทธิพล) และมี
ประสบการณ์ในการทำงาน หากเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและเป็น
ธรรมจะทำให้เกิดความสุขสงบในระดับพื้นฐานได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาบทบาทของอดีตกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีการต่อบริหารงานในระดับชุมชนและที่
มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) ศึกษาบทบาทของภาคประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
เพื่อให้สามารถกำหนดบทบาทและหน้าที่ของภาคประชาชนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

References

ฉลวย พ่วงพลับ. (2548). “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัด
สงขลา”. ปัญหาพิเศษปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ.

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ไททัศน์ มาลา. (2559). “การคงอยู่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในบริบทของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น :
กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและ
พัฒนา : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

- บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2557). “กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: การวิเคราะห์บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่”. *รายงานการวิจัย. วิทยาลัยบริหารศาสตร์: มหาวิทยาลัยแม่โจ้*.
- พิชยุตม์ อินทะเสน, จุฑามาส ชมผาและมาลี ไชยเสนา. (2563). “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง”. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 8 (4): 1294-1307.
- สมบัติ อารังธัญญวงศ์. (2548). *การเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.
- สุภาณี วงศ์แก้ว และคณะ. (2562). “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช”. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้.* 12 (2): 115-121
- สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (24 สิงหาคม 2563). *อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.parliament.go.th/library>
- อนุสรณ์ ลิ้มมณี และวรวลยชี โจนพล. (2561). *ปรัชญาและวิธีการแสวงหาความรู้ทางรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.